EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIES

**LAUSUNTO**

12.11.2019 EOAK/6219/2019

Eduskunta, Hallintovaliokunta

00102 EDUSKUNTA

Viite: Hallintovaliokunnan kirje 7.11.2019

**Asia: Puhemiesneuvoston ehdotus laiksi eduskunnan virkamiehistä annetun lain muuttamisesta, PNE 2/2019**

Hallintovaliokunta on pyytänyt asiantuntijalausuntoani yllä mainitussa asiassa. Yleisellä tasolla totean, että pidän puhemiesneuvoston kysymyksessä olevia ehdotuksia asianmukaisina ja hyvin perusteltuina. Kiinnitän huomiota vain seuraaviin seikkoihin.

Ehdotuksen yleisperusteluissa (s. 2) todetaan, että *”Muutoksenhakuoikeuden ulkopuolelle jätettäisiin eduskunnan pääsihteerin ja Valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan sekä eduskunnan oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten valinta, joiden osalta nimitysvalta kuuluu eduskunnan täysistunnolle”*. Sinänsä pitää paikkansa, mitä nimitystoimivallasta on tässä todettu. Totean kuitenkin, että oikeusasiamies ja apulaisoikeusasiamiehet eivät ole eduskunnan virkamiehiä eivätkä kuulu eduskunnan virkamieslain soveltamisalaan. Tämän vuoksi yleisperusteluiden toteamus antaa tältä osin harhaanjohtavan kuvan. Sen sijaan ehdotuksen 63 b §:n 2 momentin 1 – kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 8), jotka koskevat valitusoikeuden rajaamista niissä tapauksissa, joissa nimittämistoimivalta kuuluu eduskunnan täysistunnolle, ei ole vastaavaa mainintaa oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten valinnasta, mikä on asianmukaista.

Mitä muutoksenhakuoikeuden rajaamisesta eduskunnan pääsihteerin ja Valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan valinnan osalta on ehdotettu säädettäväksi, on mielestäni perusteltua.

Sen lisäksi, mitä valitusoikeuden rajaamisesta on nyt puhemiesneuvoston ehdotuksessa esitetty säädettäväksi, ehdotan, että muutoksenhakuoikeuden rajaus ulotettaisiin koskemaan myös Ihmisoikeuskeskuksen johtajan virkaa. Perustelen tätä seuraavasti.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE205/2010 vp) 19 c §:n perusteluissa esitettiin, että eduskunta valitsisi Ihmisoikeuskeskuksen johtajan neljäksi vuodeksi. Valintamenettely vastaisi oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten vaalitapaa, josta säädetään eduskunnan työjärjestyksen 11 §:n 1 momentissa. Tältä osin työjärjestyksen säännöstä ehdotettiin täydennettäväksi johtajan vaalitavalla. Johtajan vaali toimitettaisiin sen jälkeen, kun perustuslakivaliokunta on arvioinut tehtävään ilmoittautuneita. Ehdotetulla johtajan vaalitavalla korostettaisiin Ihmisoikeuskeskuksen toiminnallista itsenäisyyttä. Lisäksi eduskunnan valitsema johtaja olisi omiaan antamaan erityistä arvovaltaa ja näkyvyyttä Ihmisoikeuskeskuksen toiminnalle.

Perustuslakivaliokunta totesi kuitenkin mietinnössään hallituksen esityksestä (12/2010 vp): ”Henkilövaalien säätämistä eduskunnan täysistunnon tehtäväksi tulee tehdä vain hyvin harkitusti. Ihmisoikeuskeskuksen tai sen johtajan toiminnallinen yhteys eduskuntaan on siinä määrin vähäinen, ettei ehdotettu, verraten raskas menettely ole valiokunnan mielestä perusteltu. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että Ihmisoikeuskeskuksen johtajan nimittää eduskunnan oikeusasiamies kuultuaan ennen nimitystä perustuslakivaliokuntaa. Nimitysmenettely vastaa eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen sijaisen valintamenettelyä.”

Ihmisoikeuskeskuksen johtajan valinnan liittymä eduskunnan päätöksentekoon on lausuntomenettelyn vuoksi siinä määrin läheinen, että olisi perusteltua jättää nimitys valitusoikeuden ulkopuolelle. Tämä olisi johdonmukaista siitäkin syystä, että samalla menettelyllä valittavan apulaisoikeusasiamiehen sijaisen nimitys jää valitusoikeuden ulkopuolelle, koska sijaisenkaan osalta kysymys ei ole eduskunnan virkamiehestä eikä eduskunnan virkamieslakia sovelleta häneen hänen sijaistehtävässään.

Lopuksi kiinnitän huomiota pieneen epätäsmällisyyteen ehdotuksen 63 b §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa, joissa on todettu, että *”Valittaa saisi eräin poikkeuksin kansliatoimikunnan nimityspäätöksistä sekä nimittämistoimivaltaa käyttävien virkamiesten nimityspäätöksistä”*. Oikeusasiamiehen kanslian virkamiehet nimittää eduskunnan oikeusasiamies, joka ei ole virkamies.

Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Kansliapäällikkö Päivi Romanov

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.